

„Ešte nikdy som nič podobné ako *Spev vtákov*
nečítala – je to nádherný román, v ktorom sa prelína
téma rasy a spoločenskej triedy.“

JODI PICOULTOVÁ

Spev vtákov

CHRISTY
LEFTERI

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

Spev vtákov

Spev vtákov

CHRISTY LEFTERI

TATRAN

Z anglického originálu Christy Lefteri: SONGBIRDS,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Manila Press, an imprint of Bonnier Books UK,
London 2021,

preložila Simona Klimková.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2022 ako 5332. publikácia
a 184. zväzok edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Preval a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko

Zodpovedná redaktorka Daniela Šinková

Jazykové redaktorky Zlata Sršňová, Ivana Fábryová

Technická redaktorka Eva Zdražilová

Sadzba RS Servis, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved.

Copyright © 2021 by Christy Lefteri

Translation © Simona Klimková 2022

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2022

ISBN 978-80-222-1302-8

Pre Marianne

1

Jannis

JEDNÉHO DŇA NIŠA ZMIZLA a premenila sa na zlato. Premenila sa na zlato v očiach tvora, ktorý stál predou mnou. Premenila sa na zlato na rannej oblohe a v speve vtákov. A neskôr v rozochvenej melódii pomocníčky v domácnosti z Vietnamu, ktorá spievala v reštaurácii U Thea. A napokon v tvárach a hlasoch všetkých pomocníčok, ktoré zaplavili ulice ako rozbúrená rieka hnevu a dožadovali sa povšimnutia a vypočutia. Niša žije v nich. Vráťme sa však späť. Musíme sa vrátiť späť.

2

Petra

V DEŇ, KEĎ NIŠA ZMIZLA, sme sa vybrali do hôr. Všetky tri sme si obuli turistické topánky a čakali na autobus smerujúci k pohoriu Troodos, ktorý jazdí dvakrát denne. Niša zvyčajne chodievala v nedeľu von sama, no tentoraz sa po prvýkrát rozhodla pripojiť k Alikí a ku mne.

Och, tam hore bolo nádhorne! Jesenná hmľa sa prepletala s papradím, borovicami a pokrútenými dubmi. Tieto hory vystúpili z mora pri náraze africkej a euroázijskej tektonickej platne. Skalné formácie so žilami a vankúšovou lávou vyzerajú ako potiahnuté hadou kožou.

Rada premýšľam o začiatkoch. Ako v príbehu, ktorý mi rozprávala moja teta v záhrade za domom: *Keď Stvoriteľ skončil s tvorením sveta – Petra, počúvaš? –, oprášil si z rúk zvyšné hrudky hliny, tie spadli do mora a vznikol z nich tento ostrov.*

Áno, rada premýšľam o začiatkoch. Konce nemám rada, asi ako väčšina ľudí. Koniec vám môže uprene hľadiť priamo do tváre bez toho, aby ste o tom vedeli. Ako posledná šálka kávy, ktorú si s niekým vypijete, hoci ste si mysleli, že ich máte pred sebou ešte veľa.

Alikí sa hrala s listami a my s Nišou sme si sadli pod ohrievač v malom pohostinstve na turistickom chodníku a popíjali kávu. Pamätám sa na náš rozhovor.

Niša bola nezvyčajne tichá, hodnú chvíľu si miešala kávu bez toho, aby si z nej odpila. „Madam,“ ozvala sa zrazu. „Môžem sa niečo opýtať?“

Prikývla som a čakala, zatiaľ čo ona sa pomrvila na stoličke.

„Rada by som si dnes večer zobrala voľno, aby...“

„Ale Niša, veď máš voľno celý deň!“

Znovu sa na chvíľu odmlčala. Aliko zhrňala lístie do náruče a ukládala ho na lavičku. Obe sme ju sledovali.

Niša sa rozhodla svoj voľný deň stráviť s nami, ísť s Aliko a so mnou na výlet. Nemala by odo mňa očakávať, že jej dám viac voľna.

„Niša,“ namietla som, „máš voľno celú nedeľu. Večer máš povinnosti. Musíš pomôcť Aliko zbrať si školskú tašku a potom ju uložiť do postele.“

„Madam, mnohé pomocníčky mávajú voľno aj v nedeľu večer.“ Povedala to pomaly.

„Určite viem, že iné pomocníčky nemajú dovolené túlať sa v noci povonku.“

Tvárila sa, že to nepočula, a pokračovala: „A nemyslím, že madam má dnes večer nejaké plány,“ prešíkane na mňa pozrela a potom sa opäť zahľadela na kávu. „Takže možno by dnes mohla Aliko uložiť madam. Budúcu nedeľu by som spravila robotu navyše, aby som vám to vynahradila.“

Práve som sa jej chystala opýtať, kam chce ísť, čo je také dôležité, že je pre to ochotná narušiť náš režim. Možno si všimla môj nesúhlasný pohľad, no ani jedna z nás nemala čas nič povedať, lebo v tej chvíli sa nám na hlavy spustila lavína lístia. Niša teatrálny zvýskla, zamávala rukami a rozbehla sa za Aliko, ktorá utekala po chodníku do lesa. Po chvíli som ich začula spomedzi stromov, smiali sa a hrali ako dve deti, zatiaľ čo ja som popíjala kávu.

Do návratu domov už Niša voľno nespomenula. Pripravila šošovicové karí a dom zaplavila vôňa cibule, zelených čili papričiek, rasce, kurkumy, senovky a lístkov karí. Pozerala som jej cez plece, ako restuje cibuľu, premiešava koreniny s červenou šošovicou a nakoniec pridáva trochu kokosového mlieka. Zbiehali sa mi sliny. Niša vedela, že to je moje obľúbené jedlo. Zakúrila som v kozube v obývačke. Popoludní pršalo a z okna som videla, že Yiakoumi má nad obchodom oproti rozvinutú markízu a dlažba na ulici sa ligoce v teplom svetle prúdiacom z jeho starožitníctva.

Nemáme ústredné kúrenie, preto sme si s miskami šošovicového karí v lone posadali čo najbližšie k ohňu. Niša mi doniesla pohár sladkej *zivanie* – ten aromatický druh s karamelom a muškátom, ktorý v taký-to chladný večer zahreje – a skúšala Aliki násobenie deviatimi.

„Sedem krát deväť?“ spýtala sa Niša.

„Šesťdesiattri!“

„Správne. Deväť krát deväť?“

„Osemdesiatjeden! Nemá zmysel to precvičovať.“

„Prečo nie?“

„Viem to.“

„Ale neprecvičovala si si to.“

„Nemúsím. Stačí poznať vzorec. Keď sa ma spýtaš, koľko je sedem krát deväť, viem, že odpoveď sa začína na šesťku. Viem, že druhé číslo je vždy o jedno menšie ako pri predchádzajúcom násobení. Takže osem krát deväť je sedemdesiatdva.“

„Aby sa ti tá trúfalosť nevypomstila. Aj tak ťa preskúšam.“

„Pokojne, ak ti to pomôže.“ Aliki si povzdychla a pokrčila plecami, akoby sa zmierila s nezmyselným osudom, že sa musí učiť niečo, čo už vie. Rozhodne mala guráž deväťročného dievčatka.

Áno, mám jasne pred očami, ako Aliki prežúvala, zívala a vykrikovala odpovede, ako sa Niša sústredila na svoju dcéru a mne nepovedala takmer ani slovo. V pozadí sa mihala televízna obrazovka. Vysielali správy, zvuk sme mali vypnutý: zábery utečencov, ktorých zachránila pobrežná stráž pri jednom z gréckych ostrovov. Záber, na ktorom prenášajú dieťa na breh.

Bola by som na to všetko zabudla, no znovu a znovu som si to v hlave prehrávala, ako keď sa vraciate po vlastných krokoch na pláži, keď niečo vzácné stratíte.

Aliki ležala na chrbte a vykopávala nohami do vzduchu.

„Sadni si,“ napomenula ju Niša, „inak ti bude zle. Práve si dojedla.“ Aliki vystrúhala grimasu, no počúvla ju. Usadila sa na gauči a sledovala televízor, pohľadom prechádzala po tvárach ľudí, ktorí sa brodili von z vody.

Niša mi po tretíkrát doliala pohár a začínala ma premáhať únava. Vtedy som pozrela na svoju dcéru – už riadne veľké dieťa, odjakživa bola pre mňa priveľká, dokonca aj jej kučeravé vlasy boli také husté, že som ich nedokázala oblapiť. Kučery mala ako chápadlá chobotnice, odolávali gravitácii, ako keby žila pod vodou.

Vo svetle ohňa som si všimla Nišinu bledú tvár, pripomínala figu namočenú v sirupe, ktorá stratila svoju pôvodnú farbu. Zachytila môj pohľad a usmiala sa nepatrným, láskavým úsmevom. Pozrela som na Aliku.

„Máš nachystanú tašku do školy?“ spýtala som sa.

Aliki hľadela na obrazovku.

„Hneď to urobíme, madam.“ Niša náhle vstala a pozbierala misky z konferenčného stolíka.

Moja dcéra sa už so mnou poriadne ani nerozprávala. Nikdy mi nepovedala mama, nikdy ma neoslovila. V istom bode sa medzi nami zasiaľo semienko ticha, ktoré vyrástlo okolo nás a medzi nami, až bolo napokon takmer nemožné čosi povedať. Väčšinou so mnou komunikovala cez Nišu. Tých pár spoločných rozhovorov bolo len praktických.

Sledovala som, ako Niša olízala vreckovku a zotrela Aliku z džínsov škvrtu a potom odniesla misky s lyžicami do kuchyne. Možno to bolo tým alkoholom alebo výletom k Troodosu, no bola som unavenejšia než zvyčajne, v hlave a v nohách sa mi rozlievala ťažoba. Oznamila som im, že si pôjdem ľahnúť skôr. Zaspala som hneď a ani som nepočula, ako Niša uložila Aliku do postele.

3

Jannis

V DEŇ, KEĎ NIŠA ZMIZLA, skôr než som si uvedomil, že je preč, som v lese videl muflóna. Prišlo mi to zvláštne. Tieto staroveké ovce z tohto kraja sú divoké a vzácne. Preferujú samotu, a preto sa zvyčajne potulujú po odľahlých častiach hôr. Nikdy som žiadneho nevidel na rovine a tak východne. Vlastne, ak by som povedal, že som na pobreží videl muflóna, nikto by mi neveril. Dostalo by sa to do celonárodných správ. Už vtedy som mal vedieť, že sa niečo stalo. Už dávnejšie som pochopil, že občas sa nám zem prihovára a nájde si spôsob, ako nám odovzdať odkaz, musíme len vnímať očami a načúvať ušami nášho detského ja. Naučil ma to môj starý otec. No v ten deň v lese, keď som zbadal muflóna, som už na to dávno zabudol.

Začalo sa to vržďaním listov a zeme. Ráno na konci októbra. Vrátil som sa pozbierať spevavce. Odviezol som sa na pobrežie západne od Larnaky, neďaleko dedín Alethriko a Agios Teodoros, kde sú háje s divými olivovníkmi a rohovníkmi a plantáže pomarančovníkov a citrónovníkov. Je tam aj hustý akáciový a eukalyptový les – dokonalé miesto na pytliačenie. Zavčas rána som nastražil stovky vetvičiek potretých prírodným lepidlom – umiestnil som ich strategicky na stromy, kam sa vtáky chodili kŕmiť bobuľami. Na prilákanie koristi som medzi listy ukryl aj reproduktory s nahrávkami vtáčieho spevu. Potom som si našiel miesto v ústraní a rozložil oheň.

Olivové vetvičky som použil ako ražne a opiekol si syr haloumi

a chlieb. V ruksaku som mal termosku so silnou kávou a knihu, aby mi prešiel čas. Nechcel som myslieť na Nišu, na to, čo povedala predošlú noc, na prísny výraz v jej tvári, keď odchádzala z môjho bytu, na jej zovretú čelusť.

Tieto myšlienky poletovali okolo mňa spolu s netopiermi a jednu po druhej som ich zaháňal. Zahrial som sa, zajedol si a v tme počúval vtáčí spev. Zatiaľ to bol bežný lov.

Zaspal som pri ohni a snívalo sa mi, že Niša bola z piesku. Rozsypala sa predo mnou ako hrad na pobreží.

Vychádzajúce slnko ma povolalo do práce. Ešte raz som si odpil z kávy, aby som sa úplne prebral, a zvyšok som vylial do ohňa. Potom som udupal posledné plamene a na sen som zabudol. Hustý les začal ožívať, prebúdzať sa. Zvyčajne za každý záťah zarobím vyše dvetisíc eur a tento sa vydaril – na vetvičky sa prilepilo okolo dvesto peníc čiernehohlavých. Majú nevyčísliteľnú hodnotu. Tieto drobné spevavce migrujú z Európy do Afriky, aby unikli pred zimou. Prilietajú zo západu, cez hory a pred tým, ako sa vydajú na more smerom k Egyptu, zastavia sa tu na ostrove. Na jar sa vracajú, prichádzajú z južného pobrežia. Sú také malé, že sa nedajú strieľať. A zároveň sú to ohrozené, chránené druhy.

V tejto fáze ma vždy premkol strach, obzeral som sa cez plece a očakával, že tentoraz ma chytia a hodia do basy. Bol by som v totálnej kaši. Toto bola vždy moja slabina – strach, úzkosť, ktorú som pred zabíjaním vtákov pociťoval. V lese však bolo ticho, nepočul som žiadne kroky. Len spev vtákov a šum vetra v korunách stromov.

Odlepil som z vetvičky jedného vtáka a opatrne mu z pierok odstránil lepidlo. Zdalo sa, že tento sa všemožne snažil vyslobodiť. Čím urputnejšie sa snažili uniknúť, tým pevnejšie sa prilepili. Držal som ho v dlaniach a cítil, ako mu drobné srdce splašene bije. Zahryzol som sa mu do krku, aby som ukončil jeho trápenie, a vhodil som jeho nevládne teličko do veľkého čierneho igelitového vreca. Je to najhumánnejší spôsob, ako ich zabiť – rýchle, hlboké zahryznutie do krku.

Zaplnil som prvé vrece a začal som perami z vetvičiek odstraňovať perie a bobule, aby som ich mohol znovu použiť, keď som začul vržďanie listov.

Doriti. Na okamih som zamrzol a zatajil dych. Pohľadom som preskúmal okolie a zbadal ho na čistinke medzi stromami. Muflón na mňa

pokojne hľadel. Stál v tóni stromov a až keď sa svetlo preskupilo, všimol som si tú najnezvyčajnejšiu vec: jeho krátka sršť nebola ako obvykle červeno-hnedá, ale zlatá, a zatočené rohy bronzové. Jeho oči mali presne tú istú farbu ako Nišine – oči leva.

Pomyslel som si, že sa mi určite sníva, že musím stále spať pri ohni.

Urobil som krok vpred a zlatý muflón o krok ustúpil, stále však stál vzpriamene a pevne a oči upieral na mňa. Pomaly som si sňal ruksak z pliec a vybral z neho kúsok ovocia. Muflón prestúpil z nohy na nohu a sklonil hlavu, takže teraz na mňa pozeral zdola, napoly ostrážito, napoly výhražne. Položil som si na dlaň kúsok broskyne a vystrel ruku. Ani som sa nepohol, bol som nehybný ako strom. Chcel som, aby poďišiel bližšie.

Pri pohľade na jeho nádhernú tvár sa mi v mysli vynorila prenikavá, jasná spomienka. V marci sme spolu s Nišou zašli do Troodosu. Keď nepracovala, rada v nedeľné rána chodievala na dlhé prechádzky. Často so mnou zašla do lesa zbierať huby, divú špargľu, slez lesný alebo slimáky. V ten deň som chcel zistiť, či by sme mohli natrafiť na muflóna cyperského. Dúfal som, že hlboko v lese alebo na okraji hory, na hranici s oblohou, by sme mohli nejakého zbadáť. Boli sme naozaj vysoko a vložila mi ruku do dlane.

„Takže hľadáme ovcu?“ opýtala sa.

„V podstate áno.“

„Videla som kopy oviec.“ V očiach mala posmešný úsmev.

„Vravel som ti, že nevyzerá ako ovca! Je to vznešený tvor.“

„Takže hľadáme ovcu, ktorá nevyzerá ako ovca.“ Rukou si zacláňala oči, pohľadom prečesávala okolie a predstierala, že ho hľadá.

„Áno,“ odvetil som vecne.

To ju rozosmialo a jej smiech unikol do otvorenej oblohy. V tej chvíli som cítil, že ju poznám odjakživa.

Prechádzali sme sa celé hodiny a práve keď sme sa s blížiacim večerom chystali vrátiť, zrazu som jedného zbadal stáť na okraji strmého útesu. Videl som, že je to samica, lebo mala menšie zatočené rohy a pod krkom nemala golier hrubej srsti. Ukázal som na ňu, aby ju Niša videla.

Muflón si nás všimol a postavil sa k nám čelom.

Niša naňho užasnuto hľadela. „Je taký pekný,“ povedala. „Vyzerá ako jeleň.“

„Vravel som ti.“

„Vôbec sa nepodobá na ovcu.“

„Vidíš?“

„Má takú jemnú a hnedú srst'... a v tvári taký nežný výraz. Akoby sa nám chcel prihovoriť. Nezdá sa ti, že nám chce niečo povedať?“

Neodpovedal som a na miesto toho som sledoval Nišu, ako sleduje zviera s tvárou rozžiarenou od zvedavosti.

V očiach sa jej zablysko, akoby sa v nich odrážali farby lesa, akoby zrazu ožila akási tajná energia, akési obratné zviera skrývajúce sa medzi stromami. Pustila moju ruku a urobila pár krokov smerom k muflónovi. Zvláštne, že odstúpil od okraja útesu a mierne sa priblížil. Ešte nikdy som nezažil, aby sa muflón priblížil k človeku. Niša bola taká nežná, ako k nemu vystierala ruku, keď naňho čakala. No bolo v nej napätie. Bolo sústredené v jej očiach: horela v nich emócia, ktorú som nepoznal.

V tej chvíli mi ona aj zviera boli veľmi vzdialené, akoby medzi nimi prebiehalo čosi, čo som nemohol pochopiť.

V nasledujúcom okamihu sa však otočila ku mne a pobozkala ma. Jeden jemný bozk.

Teraz ma za úsvitu v lese pri tej spomienke silno pichlo v srdci. Muflón na mňa uprene hľadel, mierne nakláňal hlavu a vydával zvuk, ktorý pripomínal otázku. Otázku zloženú z jedného slova.

„Neublížim ti,“ upokojoval som ho a zrazu som si uvedomil, ako hlučne sa môj hlas ozýva v lese, ako narúša pokoj. Muflón pokrútil hlavou a ustúpil o ďalší krok.

„Prepáč,“ prihovoril som sa mu, tentoraz jemne.

Po prvý raz odo mňa odvrátil pohľad. Zdalo sa, že hľadá na vedro s vtákmi vedľa mňa.

„Jasné,“ povedal som. „Nečudujem sa ti. Vlastne som vrah, ktorý ti núka broskyňu.“ Trochu som sa na tej irónii zasmial, akoby muflón mohol vtip pochopiť.

Hodil som kúsok ovocia na zem a tentokrát som začal ustupovať do

tône k stromom. Chvíľu som muflóna, to neskutočné, silné a nádherné zviera, odtiaľ sledoval. Bol úplne potichu, potom pozrel na čosi po ľavej strane, otočil sa mi chrbtom a odišiel do lesa.

Čo najrýchlejšie som z vetvičiek odstránil zvyšné vtáky, aby som sa mohol pobrať domov a zísť za Nišou. Nemohol som sa dočkať, ako jej poviem, čo som videl. Dúfal som, že príbeh o muflónovi ju opäť rozžiari.

4

Petra

ZOBUDILA SOM SA uprostred noci na to, že sa čosi rozbilo. Začula som náraz, hlasne a zreteľne, ako keď sa rozbije okno alebo ktosi tresne pohár o zem. Hrmot sa ozval zo záhrady, o tom som bola presvedčená. Hodiny na nočnom stolíku ukazovali polnoc. Mohol to byť vietor? Noc však bola pokojná a okrem zvuku, ktorý som začula, vládlo všade hrobové ticho. Žeby to bola mačka?

Obula som si papuče, otvorila okenice a francúzske okno do záhrady. Bola jasná noc a mesiac v splne. Bývam v trojpodlažnom dome benátskeho štýlu v starej časti mesta, východne od ulíc Onasagorou a Ledras, ktorá vedie k Zelenej línii rozdeľujúcej ostrov od roku 1974. Náš malý ostrov, sediaci v krištáľovo modrých vodách východného Stredozemného mora, bol oddávna ovplyvnený tak Európou, ako aj Blízkym východom. Boli sme súčasťou Osmanskej ríše. Kolonizovali nás Briti. A potom sme sa stali predmetom sporu medzi Grékmi a Turkami, obyvateľstvo sa rozdelilo, až kým nezasiahli mierové jednotky a doslova tu nenakreslili čiaru. Toto rozdelenie udržiava náš ostrov v provizórnom mieri, hoci v správach sa neustále objavujú formálne pokusy o znovuzjednotenie. Naše mesto Nikózia sa na gréckej strane, na mieste, kde žijem, obtiera o Zelenú líniu. Keď som bola malá, myslela som si, že naša ulica vedie na koniec sveta. Dnes s našimi turecko-cyperskými susedmi na severe nebojujeme, ale rozhodne to je rozpačitý mier.